7/5609, 5610

T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Ankara

Sayı : B.15.O.APK.0.23-300- 258
Konu : Yazılı Soru Önergesi

21 OCAK 2002

2091

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: T.B.M.M. Başkanlığı'nın 18.01.2002 tarih ve KAN.KAR.MD.A.01.0.GNS.0.10.00.02-13012 sayılı yazısı.

İstanbul Milletvekili Sayın Dr. Azmi ATEŞ'in tarafıma tevcih ettiği 7/5609-13012 ve 7/5610-13013 esas no.lu yazılı soru önergeleri T.B.M.M. İç Tüzüğü'nün 99. Maddesi gereği cevaplandırılarak ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Zeki ÇAKAN
Bakan

EKLER :
EK-1 Önerge Cevabı (14 Sayfa)

DAĞITIM :
Gereği :
TBMM Bşk.

Bilgi :
Başbakanlık
Devlet Bakanlığı
(Sayın H. Hüsamettin ÖZKAN)

7/5610

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN DR. AZMİ ATEŞ'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/5610-13013)

Soru 1:

2001 yılında ülkemizde kullanılan doğalgaz miktarının 16 milyar metre küp olduğu doğru mudur ?

1997 yılı doğalgaz tüketiminin sektörlere göre dağılımı nasıldır?

Bu rakamlar 2001 yılı için nasıl değişmiştir ?

Cevap 1:

BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün 2001 yılı doğal gaz satışları 15,5 Milyar metreküp seviyesinde gerçekleşmiştir.

1997 yılı sektörel dağılımı ve toplam tüketim (Milyar metreküp) :

Elektrik	4,9
Gübre	0,734
Konut	1,955
Sanayi	1,830
Toplam	9,419

2001 yılı sektörel dağılımı ve toplam tüketim (Milyar metreküp) :

Elektrik	10,634
Gübre	0,118
Konut	2,767
Sanayi	2,006
Toplam	15,525

1997 yılındaki sektörel ve toplam değerlerin 2001 yılına göre değişimi :

Elektrik	% 117
Gübre	% -84
Konut	% 41,5
Sanayi	% 9,7
Toplam	% 64,8

7/5610

Soru 2,3 :

-Bugün kullanılan doğalgaz dahil, yürürlüğe giren ve girecek olan resmi bağlantılarla birlikte Türkiye'nin 2005, 2010 ve 2020 yılları için tüketmek mecburiyetinde olduğu doğalgaz miktarı ne kadardır ?

Bu miktarın sektörlere göre dağılımı nasıl planlanmaktadır?

Türkiye, Rusya Federasyonuyla 15 Aralık-1997 tarihinde imzaladığı -16 milyar metre küp/yıl ilave doğalgaz satın alacağı- Mavi Akım Projesi gündeme gelmeden önce,

-Enerji Bakanlığı, 1990 ve 1995 yıllarında yaptığı gaz talep ve tahmin çalışmalarında ihtiyacımızı, 2010 yılı için 19 ve 30 milyar metre küp,

-DPT, 2010 yılı için , 30, 2020 yılı için ise, 38 ila 40 milyar metre küp olarak tesbit ederken,

-BOTAŞ'ın 1995 yılı sonu itibariyle tahmini rakamı 2010 yılı için yaklaşık 25 milyar metre küp, 2020 yılı için ise, 38 ila 40 milyar metre küp olarak belirlenmiştir.

-Ayrıca Dünya Enerji Ajansı, Dünya Bankası ve büyük enerji şirketleri 2010 yılı için Türkiye'nin doğal gaz ihtiyacını 35 milyar metre küp civarında tesbit etmişlerdir. 2020 yılı hesaplanırken, aşağıdaki yol takip edilmektedir. Dünya enerji ihtiyacının yıllara göre artışı, yıllık büyüme hızının %50'si olarak kabul edilmektedir. Dünyada yıllık büyüme hızı ortalama yüzde 4 kabul edildiğinden, enerji artışı da yüzde 2 'ye tekabül etmektedir. Buna göre, ihtiyacımızın 2020 yılı için 43 milyar metre küp civarında olduğu görülecektir.

-Oysa Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Mavi akım Projesinden sonra doğalgaz tüketim rakamlarını 2010 yılı için 55 milyar metre küp, 2020 , yılı için ise 82 milyar m^3 olarak değiştirmiştir. Neden?

-Bu durumda mevcut gaz tüketimi bu rakamlara nasıl ulaşacaktır?

-Bunun sektörlere göre dökümünü yapar mısınız?

7/5610

Cevap 2,3 :

BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün doğal gaz talep tahmin çalışmaları 4 ana sektör için yapılmaktadır. Bu sektörler konut, sanayi, gübre ve elektriktir. Konut ve sanayi sektörlerine ilişkin tahminler, doğrudan BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün pazar araştırmaları sonucunda elde edilen veriler değerlendirilerek oluşturulmaktadır. Gübre ve elektrik sektörlerine ilişkin tahminlerde ise ilgili kurum ve kuruluş verileri kullanılmaktadır. Halihazırda BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün satış sözleşme miktarı 2004 yılında yaklaşık 26 milyar m^3 mertebesine ulaşmıştır. Bu miktar mevcut iletim hatlarında yeralan sözleşmeli müşterilerin taleplerinden oluşmaktadır. Oysa BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün talep tahmin çalışmalarında; mevcut iletim hatları güzergahında henüz gaz kullanmayan potansiyel kullanıcılar ve mevcut kullanıcıların talep artışları ile doğal gazın yurt sathında yaygınlaştırılması projesi kapsamında gaz verilecek şehirlerin sanayi, konut ve ticari sektör talepleri dikkate alınmaktadır. 2005 yılına kadar doğal gazın 57 ile ulaştırılması planlanmıştır. Bu sebeple dinamik bir yapıya sahip ülkemiz doğal gaz pazarının gelişmesi ve buna bağlı olarak yaygın bir şekilde kullanıma sunulacak doğal gaz talebinin de artması doğal bir sonuçtur. Çeşitli platformlarda BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün talep tahminlerinin tartışılmış olmasına rağmen farklı yaklaşımda bulunan kişi ve kuruluşların ulaştıkları rakamları hangi baza göre hesapladıkları ve tahmin yürüttükleri bilinmemektedir.

Türkiye'nin gelişmekte olan bir ülke olmasının yanısıra doğal gazın yeni bir kaynak olarak enerji pazarında henüz yaygınlaşma sürecinde olduğu dikkate alındığında, doğal gazın yaygın kullanıldığı ülkelerdeki talep artış oranlarını Türkiye için baz almak yanıltıcı olacaktır.

Sonuç olarak, talep tahmin çalışmaları belli kriterler ve varsayımlar ışığında yapılmakta olup, iddia edildiği gibi Mavi Akım Projesi'nden dolayı talep miktarlarının artırılmış olması sözkonusu değildir.

Sektörel bazda talep tahmin sonuçları aşağıda sunulmaktadır.

Milyon m^3

SEKTÖRLER	2005	2010	2020
KONUT	7055	10815	12829
SANAYİ	11793	16631	19515
GÜBRE	304	304	304
ELEKTRİK	19668	29168	54438
İÇ TÜKETİM	777	777	777
TOPLAM	39597	57695	87863

Soru 4 :

Bakanlığınızca, Doğalgaz tüketim rakamları 2010 yılı için 55 milyar metre küp, 2020 yılı için 82 milyar metre küp olarak değiştirilirken , DPT'nin 30 Haziran 1999 ve 20 Eylül 2000 tarihli raporlarında ortaya koyduğu "... projelerin belirlenmesinde dikkate alınması gerekli kriterler" göz önünde bulundurulmuş mudur?

Bulundurulmuş ise, 2005 yılında elektrik enerjisi sektöründe kullanılacak olan doğalgaz miktarı ne kadardır?

Cevap 4 :

Elektrik sektörü talebi belirlenirken; kurulması planlanan santrallar, kapasiteleri ve kuruluş yerleri doğrudan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile TEAŞ verileri kullanılmaktadır. DPT'nın koordinasyonunda 2001-2004 dönemi için elektrik enerjisi planlama çalışması yapılmış ve bu planlama çalışma sonuçlarına göre BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün doğal gaz talep tahmin çalışmaları revize edilmiştir. 2005 ve sonrası döneme ait çalışmalar ise Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nca sürdürülmektedir. 2005 yılında elektrik sektörüne yönelik doğal gaz talep tahmini 19.668 milyon m^3'tür.

Soru 5 :

Ülkemizde ekonomi 1999 yılında yüzde 6.4, 2001 yılında ise yaklaşık yüzde 10 olarak küçüldüğüne göre, Sanayi ve enerji sektörlerinde hedeflenen doğalgaz tüketimine nasıl ulaşacaktır?

Cevap 5 :

1999 yılında yaşanan depremin yaraları sarılmadan 2000 yılında ciddi bir ekonomik kriz yaşanmıştır. Ülkemizde yaşanmakta olan ekonomik krizin sanayi büyüme oranına, mevcut üretim kapasitesine ve dolayısıyla enerji ihtiyacına olumsuz etkisinin olduğu şüphesiz bir gerçektir. Ancak, BOTAŞ Genel Müdürlüğü'nün talep tahminlerinde yeralan miktarlar doğal gazın henüz ulaşmadığı bölgelerin potansiyel telebini de kapsamakta olduğundan, iletim ve dağıtım hatları yatırımlarının tamamlanmasına paralel olarak gaz tüketim miktarında da artış olacaktır.

Soru 6 :

Doğal gaz fiyatlarının korkunç boyutlara çıkarılmasından sonra, vatandaşlarımız alternatif yakıt ürünlerine yöneldiğinden, bu gidişle konutlardaki doğalgaz tüketimi azalmaya devam edecektir.

Bu durumda, konutlarda hedeflediğiniz doğalgaz tüketim miktarını nasıl yakalamayı düşünüyorsunuz ?

Cevap 6 :

Ocak 2002 tarihi itibariyle doğal gaz (KDV ve verimlilik dahil) şehirlerde ucuz yakıtlardan biridir. Örneğin Ankara ilinde doğal gaz en ucuz diğer yakıt olan ithal kömürden %23, kalorifer yakıtından %58, tüpten (12 kg.) % 186 daha ucuzdur. Bununla birlikte yaşanan ekonomik krizler vatandaşı da büyük ölçüde etkilediğinden tüketim daralması ülke genelinde olduğu gibi bu sektörde de görülmüştür. Ancak, ekonomide görülen iyileşmeye bağlı olarak tüketimde de canlanma beklenmektedir.

7/5610

Soru 7 :

Doğalgaz tüketim rakamlarının artırılmasının temelinde, Mavi Akım Projesi'nin yatmakta olduğu ifade edilmektedir. Mavi Akımla Rusya Federasyonu'ndan 16 milyar metre küp doğalgaz alınacaktır. Bu rakam, önceliklerle birlikte birlikte 30 milyar metre küpe ulaşacaktır.

Bu da 2020 yılında ortalama olarak tüketilecek olan 45 milyar metre küp doğalgazın yaklaşık yüzde 67'sine tekabül etmektedir. Bu durum, beraberinde stratejik açıdan tek kaynağa bağımlı olmamıza tepki gösteren haklı eleştirileri getirecektir.

Bu eleştirilerin hedefi olmamak için tüketim rakamlarının yukarıdaki gibi artırıldığı söylenmektedir. Bu doğru mudur?

Cevap 7 :

1987-1994 yılları arasında Rusya Federasyonu'nun ithalat içindeki payı %100 iken, 2002 yılında bu oranın azami %63 olacağı tahmin edilmektedir. Halihazırda Rusya Federasyonu dışında Cezayir ve Nijerya'dan sıvılaştırılmış olarak, İran'dan ise boru hattı ile doğal gaz alınmaktadır. Ayrıca Azerbaycan ve Türkmenistan'dan doğal gaz alımına ilişkin hem Hükümetlerarası hem de Ticari anlaşmalar yapılmıştır. Bu anlaşmalar kapsamında doğal gaz sevkiyatının başlaması ile bu oran giderek azalacak, 2014'te Rusya Federasyonu'nun payı %40 İran'ın payı %16, Cezayir'in % 7,5, Nijerya'nın %2, Türkmenistan'ın %23,5, Azerbaycan'ın %11 olacaktır. Rusya Federasyonu'nun ithalat içindeki payı 2020 yılında ise % 47,5 seviyelerine ulaşacak ve nihayetinde %38'e düşecektir.

Talep tahmin çalışmalarımızla ilgili bilgiler 3. sorunun cevabında yeralmaktadır. 2020 yılı talep tahmini 88 milyar m3'tür. BOTAŞ Genel Müdürlüğü arz güvenliğini ve sürekliliğini sağlamak üzere çeşitli kaynaklardan doğal gaz teminine ilişkin projeler geliştirmiştir. İran, Türkmenistan ve Azerbaycan doğal gaz alım anlaşmaları bu çalışmalara birer örnek teşkil etmektedir

7/5610

Soru 8 :

30 Haziran 1999 tarihinde DPT, Müsteşar Prof. Dr. Orhan GÜVENEN imzasıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına gönderdiği yazıda;

"Müsteşarlığımızca yapılan çalışmada, 2005 yılı itibariyle elektrik enerjisi sektöründe yaklaşık 15 milyar metre küp doğalgaz ihtiyacı gözükmesine karşılık, BOTAŞ Genel Müdürlüğü tarafından 2005 yılı için aynı amaçla 30 milyar metre küp gazın tüketilmesinin planlandığı ve buna göre gaz alım bağlantılarına gidildiği görülmektedir. Bu durumda, 2005 yılında yine yaklaşık 15 milyar metre küp ihtiyaç olmaması nedeniyle tüketilemeyeceği ve bedelinin "take or pay", "al ya da öde" şeklindeki alım garantili anlaşmalar gereğince ödenmek durumunda kalınacağı gazın tüketilmek istenmesi halinde de gereksiz santral yatırımlarına girileceği anlaşılmaktadır" denmektedir.

Bu durum 20 Eylül 2000 tarihli DPT Raporunda teyid edilerek, bu yanlış uygulamanın Hazine üzerindeki yükünün yıllık 1.5 milyar dolar mertebesine ulaşabileceği ifade edilmektedir.

Bu tespitlerin ışığı altında şimdi size sormak istiyorum :

Elektrik enerjisi sektöründe kullanılması düşünülen yıllık 15 milyar metre küp doğalgaz kullanımı fazlalığının ülkemize 1.5 milyar dolar ek külfet getireceği dikkate alınıp gereken yapılmış mıdır?

Yapılmış ise 2005 yılında elektrik enerjisi sektöründe kullanılacak olan doğalgaz miktarı kaç metre küptür?

Cevap 8 :

Ülkemizin doğal gaz talebi BOTAŞ Genel Müdürlüğü tarafından yapılan "Doğal Gaz Master Plan" çalışması ile tesbit edilmektedir. Bu çalışmada yeralan elektrik, konut, sanayi ve gübre sektörüne ait talep tahmin bilgileri DPT'ına da gönderilmektedir.

Sayın Başbakanımızın talimatları doğrultusunda, DPT'nin koordinasyonunda; ETKB, TEAŞ, DSİ, BOTAŞ Genel Müdürlüğü ve Hazine Müsteşarlığı uzmanlarından oluşan bir çalışma grubu 17 Aralık 1999-17 Şubat 2000 tarihleri arasında bir dizi toplantılar yaparak, orta ve uzun dönem Türkiye elektrik enerjisi planlamasını görüşmüştür. Bu çalışmanın sonucunda; 2000 - 2004 döneminde elektrik enerjisi planlaması ve bu planlama dahilinde kurulması öngörülen santrallar belirlenmiştir. 2005 ve sonrası dönemle ilgili çalışmalar ise Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından sürdürülmektedir. DPT'nin koordinasyonunda yapılan bu çalışma sonucunda 2000-2004 dönemi enerji planlamasında mutabakat sağlanmış olup, buna göre Türkiye Doğal Gaz Arz-Talep Tablosu revize edilmiştir.

BOTAŞ Genel Müdürlüğü doğal gazı yurt sathına yaygınlaştırmak için iletim hatlarının büyük bir bölümünü tamamlamıştır. İhalesi tamamlanan ve yapımı planlanan diğer iletim hatları ile birlikte ülkemizin 57 iline doğal gaz götürme imkanı doğmuş olacaktır. Bu illerdeki sanayi ve konutların talebi de dikkate alınırsa halihazırda öngörülen talep miktarlarının yüksek olduğu söylenemez.

Ancak yıllar itibarıyla talepte, ekonominin gelişimine, mevsim şartlarına, yatırımların gelişimine bağlı olarak sapma mümkün olabilecektir. Bu nedenle hem kış-yaz dengelemelerinin sağlanması, hem stratejik açıdan hem de gerektiğinde arz fazlalığının emilmesi açısından depolama tesisleri gerekmektedir. Depolama tesislerinden ilki 2005 yılında TPAO Genel Müdürlüğü'nün Kuzey Marmara'daki gaz sahasında devreye girecektir. Bu tesis 1.6 milyar metreküp doğal gaz depolayacaktır. BOTAŞ Genel Müdürlüğü ayrıca 5 milyar metreküp doğal gaz depolamak amacıyla Tuz Gölü'nde de mühendislik çalışmalarına devam etmektedir.

Diğer taraftan, BOTAŞ Genel Müdürlüğü talep tahminlerinde yeralan potansiyel tüketim bölgelerine doğal gazın ulaştırılabilmesi ve kullanıma sunulabilmesi için gerekli yatırımların zamanında tamamlanması büyük önem arz etmektedir. Bu yatırımların gecikmesi halinde talebin fiili tüketime dönüşmesi mümkün olamayacağından, böyle bir durum satıcı ülkelere karşı "Al ya da Öde" yükümlülüğümüzü yerine getirememek açısından bir risk oluşturmaktadır. Bu nedenle ilgili tüm kuruluşların planlanan yatırımların gerçekleştirilmesi doğrultusunda BOTAŞ Genel Müdürlüğüne destek olmaları gerekmektedir.